Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
кафедра англійської філології та перекладу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
кафедра англійської мови
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
кафедра германської філології та методики викладання іноземних мов

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА Д. І. КВЕСЕЛЕВИЧА (1935-2003)

9 травня 2025 р.

Житомир – 2025

УДК: 811.11+821.111+81’25+81'44
С 91

Рекомендовано до друку
Вченою радою
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(Протокол № 11 від 30 травня 2025 р.)

Рецензенти:

Людмила Могельницька, кандидат філологічних наук, доцент, в. о. декана факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська Політехніка».

Едуард Маліновський, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова.

Лариса Соловйова, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу : Збірник наукових праць / За заг. ред. М. В. Полховської, Н. Д. Борисенко, А. П. Очковської. Житомир, 2025. 156 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень науковців з актуальних проблем сучасної лінгвістики та перекладознавства.

Видання розраховане на науковців, аспірантів та студентів старших курсів факультетів та інститутів іноземних мов.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК: 11.11+821.111+81’25+81'44
©Колектив авторів, 2025
©Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

СПІВГОЛОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Жуковська В. В. – доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Полховська М. В. – директор Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент.

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

1. Потапенко С. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології, перекладу і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету.
2. Славова Л. Л. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
3. Борисенко Н. Д. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка.
4. Кришталюк Г. А. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.
5. Талавіра Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.
6. Очковська А. П. – секретар оргкомітету, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка.
7. Капранчук О. І. – лаборант кафедри англійської філології та перекладу.

ЗМІСТ

Андрійчук Д. І. Специфіка перекладу військової термінології в англо-українському медійному дискурсі **7**

Анісімова А. І., Баннік В. О. Verbalization of the concept *water* in the English phraseological worldview **9**

Бернацька С. М., Богомаз А. Б. Мислетворчий аспект мовленнєвої діяльності студента в процесі комунікації **12**

Беседовська О. Ю. Проблематика відтворення ідіостилю в перекладі фентезійних творів (на матеріалі романів Дж. К. Роулінг про Гаррі Поттера) **16**

Білецька І. О. Британське прізвище як засіб ідентифікації людини **18**

Бойчук Т. І. Труднощі перекладу в синтаксичному та культурному вимірах **20**

Болгова К. О. «Пробудження» Кейт Шопен: заборонена класика та прорив у феміністичній літературі **23**

Бондаренко Я. О. Сучасні англійські ділові терміни: семантика і переклад **27**

Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О. Форенізація у перекладі реалій художньої прози **30**

Вискушенко С. А., Бернацька О. М. Фундаментальні прийоми перекладу термінів **32**

Вискушенко С. А., Гарбар Д. О. Специфіка англо-українського кіноперекладу: лінгвістичні та культурологічні аспекти **35**

Громко Т. В. Українська корпусна лінгвістика у глобальному діалозі: презентація концепції лінгварію на міжнародному спікен-клабі **37**

Дойчик О. Я., Кіселюк М. І. Вербалізація гумору в англомовному мультфільмі «Shrek» **41**

Долинський Є. В. Функціональні особливості англійських прикордонних термінів **44**

Дячук Н. В., Рибчинська Д. В. Cultural nuances in visual storytelling **48**

Єршов В. О., Горбач І. А. Специфіка відтворення англомовних фільмонімів українською мовою **50**

Звягіна Г. О. Стилістичні особливості нарису «Зійшов з розуму» (антивоєнний цикл) **54**

Кобзей Н. В., Собко С. В. Особливості перекладу термінів у текстах військового дискурсу **56**

Кучер А. Р. Особливості відтворення лексики в українському перекладі серіалу *Breaking Bad* **59**

відтворенні унікальної лексики автора, яка не має прямих відповідників і є невід'ємною жанровою ознакою подібних творів. Такі лексичні одиниці мають бути проаналізовані перекладачем [3]. Саме від перекладача залежить чи буде донесено до читача, який зміст хотів показати автор тексту при їх створені. На основі аналізу перекладач має обрати найоптимальнішу перекладацьку трансформацію або комплекс трансформацій, які дозволять максимально зберегти змістову і стилістичну точність оригіналу, не порушуючи при цьому цілісності тексту мовою перекладу. Отже, переклад ідіостилю у фентезійних текстах вимагає не лише мовної компетенції, а й креативності перекладача, глибокого аналізу контексту, а також уміння балансувати між змістовою точністю та збереженням жанрових ознак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Долгова Ю. Ю., Фролова І. Є. Особливості перекладу слів-реалій у художніх творах жанру фентезі. In Statu Nascendi. *Теоретичні та прагматичні проблеми перекладознавства: Збірник студентських статей.* Вип. 15. Харків: НТМТ, 2014. 212 с. С.73-79.
2. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юніверс, 2002. 280 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: «Нова книга». 2001. 448 с.
4. Усаченко І. В., Мартиросова А. С. До проблеми перекладу авторських неологізмів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2022 № 55. С. 182-186.
5. Ролінґ Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь; перекл. з англ. В. Морозов. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2002. 315 с.
6. Rowling J. K. Harry Potter and the Sorcerer's Stone. New York: Arthur A. Levine Books, 1998. 309 p.

І. О. Білецька
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

БРИТАНСЬКЕ ПРІЗВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ

Прізвище є найважливішою ланкою, що пов'язує людину з її безпосереднім оточенням і суспільством. Це пояснюється його специфічною функцією в ономастичній системі: прізвище індивідуалізує людину з омонімічного ряду імен інших людей, зберігає її приналежність до певної сім'ї, лінгвістично підтримує внутрішньосімейний зв'язок імен.

Як мовні феномени, особисте ім'я та прізвище – одна категорія, антропоніми. Але їх призначення та функції відрізняються. Особисте ім'я дає можливості індивідуалізації, більшої свободи особистості. Прізвище забезпечує зв'язок поколінь, єдність сім'ї як осередку суспільства, фіксує людину як частину суспільного устрою.

Прізвище не є самостійною ономастичною одиницею. Г. Вайнріх вказує на залежне становище прізвища, називаючи його «стандартизованим додатком у вживанні» [3: 295]. Ж. Оде зазначає, що прізвище є характерною вказівкою: при вживанні з ім'ям воно служить для того, щоб серед людей з одним ім'ям виділити та ідентифікувати конкретну особу [2: 298]. У прізвищі на системному рівні закладено його функцію називати людину не безпосередньо, а опосередковано. Ця його функціональна спрямованість проявляється у меншій самостійності. Коли прізвище використовується окремо, воно виступає у ролі імені однієї людини, а не сім'ї, тобто відбувається мовний перехід прізвища в особисте ім'я.

Ономатологи вбачають суспільно-економічні чинники виникнення прізвища як стійкого компонента повного офіційного іменування індивіда у зростанні міст, розвитку виробництва та торгівлі, у необхідності регулювання майнового та спадкового права. Виникнувши в переломний момент становлення держави, нових соціально-економічних відносин, прізвище закріпилося у формальному іменуванні індивіда для ідентифікації та індивідуалізації члена суспільства.

Прізвища розвинулися з прізвиськ і прізвищ як однозначних маркерів людини – носія, схожого на інших. Як подібні маркери виступали показники родинних зв'язків людей, назви їх професій, місця проживання, позначення якихось їх духовних чи фізичних рис, характеристики їхньої поведінки. Ідентифікуючих показників в однієї особи могло бути кілька, що ускладнює розмежування прізвиськ і прізвищ.

Сучасна Велика Британія – багатонаціональна держава, тому виправданим є використання терміну «британські прізвища», під яким розуміються англійські, валлійські, ірландські за походженням прізвища, утворені від споконвічних антропонімічних основ цих мов, і прізвища, утворені від інших за походженням мов у країні.

В англійській мові будь-яке слово (найчастіше іменник) може стати прізвищем без якогось морфологічного оформлення. Прізвище зі спеціальним морфологічним елементом найчастіше вказує на родинні відносини: *-s, -son*. До цього типу належать кельтські утворення з *Mac/Mc*, прізвища з *Fitz*.

У семантичному плані лексичні семи основ валлійських, шотландських, англійських прізвищ збігаються, що пояснюється екстралінгвістичними причинами: об'єднанням держави, уніфікацією юридичних вимог, єдиною державною мовою. Зберігаються формальні ознаки прізвищ за мовним походженням. Наявність простих і подвійних прізвищ, прізвищ, що виникли від варіантів англійської мови, графічні варіанти одного прізвища свідчить про багатство корпусу прізвищ сучасної Великої Британії та їх високу диференціюючу силу. Однак спостерігаються регіональні відмінності в наборі прізвищ, тому що територіально вони в країні закріплювалися не одночасно, опосередковані нерівномірністю суспільно-політичного, економічного та культурного розвитку областей з південного сходу на північ і захід країни [1].

За спільнотою семантикою слів-основ прізвища можуть бути поділені на

прізвища зі значенням спорідненості, роду занять, локативні та описові. Найпоширеніші сьогодні – локативні. Цінність прізвищ полягає в тому, що вони увібрали в себе старі форми та елементи, що вийшли з активного вживання, забуті та діалектні слова, тому етимологія фамільних основ завжди є ймовірною. Основи сучасних прізвищ містять у собі цілу енциклопедію назв старовинних предметів праці та побуту, професій, традицій, обрядів тощо. Початкове існування прізвищ характеризувалося мотивованістю і асоціативністю, відображаючи суб'єктивно-оціночні уявлення того, хто називає. Але прізвище, на відміну від прізвиська, є ідентифікатором не стільки індивіда, скільки сукупності індивідів, вказуючи на їхню приналежність одній сім'ї [1].

Прізвище як частина іменування людини більш стійке у порівнянні з особистим ім'ям. Але корпус прізвищ змінюється: відмирають поодинокі прізвища, створюються нові – подвійні та комбіновані. В цілому, незважаючи на високу концентрацію деяких прізвищ в окремих регіонах, прізвище в Великій Британії має більш високу розрізнювальну силу порівняно з особистим ім'ям, оскільки більша їх частина є одиничними або мають середню та низьку частотність.

Дослідження розвитку прізвищ Великобританії показує, що вони виявляються дуже стійкими протягом останніх 150 років: досягнувши певного рівня, вони кількісно самовідновлюються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бардіна Н. В. Динаміка антропонімів Англії та Вельсу у 2015-2019 рр. (на матеріалі сайту «Behind the Name». URL: https://www.behindthename.com
2. Audet Ch.-H. Morphologie et syntaxe du français. Québec : Le Griffom d'argille, 1994. 330 p.
3. Weinrich H. Grammaire textuelle du français. Paris : Alliance française: Didier-hatier, 1990. 668 p.
4. News Biography Works. URL: www.galton.org

Т. І. Бойчук
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ В СИНТАКСИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ВИМІРАХ

Переклад – це не просто заміна слів однієї мови на іншу, а складний когнітивно-комунікативний процес, який вимагає розуміння не тільки граматичних і лексичних особливостей мови, але й культурного контексту, емоційного забарвлення, соціальних норм та настроїв, що стоять за словами. Перекладач виступає посередником не тільки між двома мовами, а й між культурними парадигмами намагаючись максимально точно передати всі